

Michael SEKÝRKA, *Všední den v internačním táboře Písek-Cerhonice*, Diplomová práce, Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity, České Budějovice 2007, 157 s., včetně 14 textových a 16 obrazových příloh - fotografií.

Posudek vedoucího diplomové práce

Diplomant Michael Sekyrka v předložené diplomové práci *Všední den v internačním táboře Písek-Cerhonice* plně zužitkoval svůj dlouhodobý zájem o československé, resp. střeoevropské moderní dějiny. Zaměřil se na svůj rodný kraj a přináší tak nejen ze svých zajímavých poznatků a výsledků dlouhodobého historického výzkumu. Na osobnosti diplomanta je velice sympatické, že již jako středoškolský student zahájil pečlivý a dlouhodobý sběr informací od pamětníků let z doby nástupu totality a komunismu v Československu, později z okupace, odboje 1938-1945 a následného vývoje od 1945 v podobě orálních dějin. Úspěšně tak vytěžil celou řadu materiálů, zejména ze Státního oblastního archivu v Třeboni, z Národního archivu v Praze a z Archivu ministerstva vnitra Kanice a Státního okresního archivu Písek. Stranou svého zájmu neponechal ani Fotografický archiv Prácheňského muzea v Písku – fond Odsun Němců. Díky svému stipendijnímu studijnímu pobytu na univerzitě v Řezně a v Pasově (se zaměřením na germanistiku a historii) bylo důležité a mimořádně přínosné, že se neváhal vydat cestou hledání informací i přes inzeráty v německém tisku. Díky tomu nakonec získal mnohé velice cenné informace přímo z řad německých obětí odsunu, ale i těch, kteří směli v Československu nakonec zůstat. Současně se seznámil s aktuálním stavem poznání a současného výzkumu fašismu a nacismu v Evropě a se složitou problematikou odsunu, transferu, vyhnání, vysídlení, které přináší zejména německá, ale i česká historická literatura. Jeho dalším přínosem bylo adekvátní využití získaných poznatků pro stav a situaci v internačním táboře Písek-Cerhonice.

V **Úvodu** (s. 8-13) své DP diplomant stručně naznačuje motivy vzniku celé práce: „*Během mého studia v Německu na Univerzitě v Regensburgu v roce 2005 jsem se mohl seznámit s mnoha pamětníky těchto osudných dnů. Poznal jsem osoby, které zažily odsun, či pro Němce tzv. Vertreibung. I pro mě bylo velkým zážitkem, že ještě více jak 60 let po odsunu někteří z nich pláčou, či s bolestí mluví o své minulost, či jednoduše cítí ve svém srdci čistou nenávisť. To jsou ti, kteří budou v Češích navždy vidět "zločince", kteří je neprávem vyhnali z jejich domova. Setkal jsem se ale také s těmi, kteří vědí, že příčinou poválečného přitkoří byla nacistická perzekuce v letech 1938-1945. Uvědomil jsem si, že v případě historie česko-německých se jedná o nesmírně složitou problematiku, kde vždy jedna strana bude tu druhou obviňovat z podjatosti. Český a německý pohled na poválečnou historii je naprosto odlišný. Rozhodl jsem se, že ve své práci se budu snažit nezastupovat ani jeden z těchto pohledů. Pro některé Němce bude má práce strohá, nenaleznou v ní srdceryvné popisy mučení a zabíjení Němců, pro mnohé Čechy bude nepochopitelné, že se ve své práci věnuji životu Němců po roce 1945 s poukazem: " Vždyť si to přece zasloužili". “ (s. 8-9).*

Následuje 2. kapitola **Vznik a vývoj středisek** (s. 13-16), která pojednává nejdříve obecně rovině o vzniku a vývoji středisek sloužících k internaci zajištěných osob. Třetí kapitola **Vznik internačního a sběrného střediska v Písku a v Cerhonicích** (s. 17-23) je dále rozčleněna na podkapitoly: 3.1. První poválečné tábory a tábor na Wasserplatze; 3.2. Organizace na Wasserplatze; 3.3. Vznik střediska v Písku v Čelakovské ulici a střediska v Cerhonicích. Ty jsou již plně věnovány zcela konkrétním podmínkám těchto středisek v Písku a v Cerhonicích. Čtvrtá kapitola **Kapacita středisek v Písku a v Cerhonicích** (s. 24-28) je doplněná přehlednými tabulkami vloženými do textu (s. 27-28). Pátá kapitola **Personál středisek v Písku a Cerhonicích** (s. 29-40) se rozčleňuje na tři přehledné podkapitoly: 5.1. Počty dozorců, jejich vzdělání a výše platů; 5.2. Sadističtí dozorcí??; 5.3. Práva a povinnosti dozorce. Autor napsal: „*Personál KIS Písek-Cerhonice tvořili: velitel střediska, kterému*

podléhal vrchní dozorce, hospodář, lékař střediska, dále pomocný správní personál, kancelářský a odborný personál a zdravotní personál. Velitelem internačního střediska byl od jeho zřízení až po jeho likvidaci vrchní strážmistr SNB František Vošmik. Během jeho nepřítomnosti z důvodu dovolené ho od 22. 7. do 15. 8. 46 zastupoval strážmistr Stanislav Beran. Velitelem sběrného střediska byl Josef Krejčí. Ze seznamu dozorců zaměstnaných ve střediscích v Písku a Cerhonicích vyplývá, že většinu dozorců tvořili dobrovolníci. V cerhonicím středisku bylo 6 příslušníků SNB. Celkový počet civilních strážných v Cerhonicích i Písku činil 16 mužů a 1 žena. Příslušníků SNB bylo v Písku a Cerhonicích dohromady 11. Počet strážných se v Písku pohyboval od 5 do 9 dozorců, v Cerhonicích se počet pohyboval od 9 do 21 strážných.“ (s. 29).

Šestá kapitola **Stravování ve středisku** (s. 41-44) se stručně, leč přehledně, zabývá problematikou stravování Němců internovaných v KIS Cerhonice. Diplomant zde dospěl k následujícímu podstatnému zjištění: „*Jídelní lístek byl sestavován na dobu jednoho týdne. K snídani se obvykle podávala černá káva, Češi a děti dostávali navíc mléko. K večeři se opět podávala černá káva, pro Čechy i marmeláda. Denní příděl chleba byl vydán zřejmě buď ráno vcelku, či během dne po částech k snídani a k večeři. Nejvydatnějším pokrmem dne byl oběd. Hlavní složkou potravy byly brambory a ty byly v různé obměně podávány ponejvíce k obědu. Výhodou brambor byla jejich nízká cena. Nejčastěji se opakovaly v KIS Písek-Cerhonice bramborový guláš, bramborový salát, brambory s okurkovým salátem, brambory s kmínem, brambory a zelí, brambory a špenát, fazole na kyselo, brambory s mrkví, rajská omáčka a brambory a knedlíky s okurkovou omáčkou, polévka bramborová, z ovesných vloček, hrachová, nudlová či krupicová, polévka z krup, zelí s bramborem, kapusta a brambory. Jak můžeme vidět, výběr jídla se omezoval takřka jen na brambory.*“ (s. 42).

Následuje sedmá kapitola **Zdravotní péče** (s. 45-52), která přehledně přibližuje problematiku zdravotní situace a její celkový stav v internačním táboře Písek-Cerhonice. Úkolem lékařů bylo dvakrát týdně kontrolovat míru zavšivení, hygienu a také zdravotní stav pomocného personálu, přičemž se zvláštní pozornost zaměřovala na táborovou kuchyni, dále lékaři své kontroly zaměřovali na kvalitu vody, na hygienu a čistotu ubikací. Lékaři tak podávali denně hlášení na velitelství střediska, zatímco okresnímu lékaři, kterému lékaři i pomocný zdravotnický personál podléhal a od něhož obdržel instrukce a který posuzoval oprávněnost požadavků táborového lékaře na léčiva, jen jednou týdně.

Osmá kapitola příznačně nazvaná **Dny všední i sváteční** (s. 53-58) přehledně sleduje, jak v KIS Cerhonice probíhal život internovaných, sleduje jejich každodenní život, táborový režim, pracovní nasazení, druh vykonávané práce a jejich mzdu, i když opravdu věrohodně zrekonstruovat běžný den internovaných nebylo vůbec jednoduché. Diplomant zjistil, že: „*Na Vánoce roku 1945 se měl zachovat celé odpoledne na Štědrý den a celý den na Boží hod vánoční pracovní klid, a to i ve všech pracovních, internačních a sběrných střediscích. Tak tomu bylo i v Písku.*“ (s. 58)

Devátá kapitola **Děti ve středisku** (s. 59-61) přibližuje nelehký život dětí v KIS Cerhonice, které dosáhlo na konci roku 1946 v celorepublikovém měřítku 4. místa mezi středisky s nejvyšším výskytem dětí (bylo jich zde 127). Diplomant zjistil, že: „*Většina dětí, které byly odsunuty s rodinami, vypráví, že byly mláčené ušetřeny. Eleonora Schwella vypráví o táborech očima desetileté dívky: Podle ní prožívaly děti dny v táborech jako dobrodružství, popřípadě nemohly pochopit, proč se Češi tak špatně chovají k jejich rodičům.*“ (s. 60).

Desátá kapitola **Zaměstnavatelé** (s. 62-70) mapuje problematiku nasazení internovaných Němců jako pracovní síly v průmyslových podnicích i u sedláků na zemědělské práce a ukazuje, jak se některé české firmy a sedláci snažili vyhnout adekvátnímu placení za Němci odvedenou práci. Kapitola jedenáctá **Útěky** (s. 71-74) stručně přibližuje komplikovanou situaci ohledně útěků Němců jak z KIS Cerhonice, tak i z venkovního pracovního nasazení a vše je dokumentováno vhodně vybranými případy podařených

i neúspěšných útěků! Navazující dvanáctá kapitola se výstižně jmenuje **Tresty** (s. 75-80). Pojednává o celé široké škále tehdy používaných trestů, které lze rozdělit do 5 kategorií. Nejlehčí trestem byla důtka. Příslušník střediska nebyl nijak potrestán, ale při sčítání důtek mohl dostat těžší trest. Důtka byla takové první napomenutí. Druhým typem bylo odnětí výhod, nejčastěji balíkových, ale hlavně listových psaní. Přitom právě dopisy byli pro příslušníky střediska vždy obrovskou vzpruhou, byly cenzurované, ale sloužily jako jediný informační kanál se světem. Z důvodů cenzury mohli internovaní psát pouze o tom, co prožívají a pouze v kladné podobě. Proto byly důležitější dopisy z venku, a to od příbuzných či již od odsunuté rodiny. Měl-li tento trest trestat člověka psychicky, tak třetí typ trestů se již týkal fyzické stránky internovaných osob. Jednalo se o odnětí teplé stravy po tři dny po sobě, a to ráno i večer, dále mohl být internovanému odebrán jeho slavník a to až třikrát po sobě. Když si uvědomíme, že internovaný musel každý den vykonávat náročnou práci vně i mimo středisko, jednalo se tak o zvláště tvrdý trest. Přitom dozorce a ani zaměstnavatele vůbec nezajímalo, že se internovaný v noci nevyspal a požadovali plný pracovní výkon. Internovaný Němec mohl být potrestán různými pracemi až na dobu pěti dní, ale ne víc jak 14 hodin za den. Předposledním typem trestů bylo zavření po službě, a to až na 14 dní. Internovaný normálně přes den pracoval a večer byl zavřen na noc. Poslední trestem bylo samotné vězení, a to také v délce trvání 14 dnů.

Třináctá kapitola **Skladba osob ve středisku** (s. 81-85) pojednává o nejčastěji internovaných osobách v důsledku jejich členství v NSDAP, SdP a SA. Němců bylo okolo 90 %, zbytek připadal Poláky, Maďary, Rakušany, Čechy, Italy a Jugoslávce! Zpočátku bylo časté internování Čechů či Češek ze smíšených manželství či s německou státní příslušností. Předposlední čtrnáctá kapitola **Odsun a transporty** (s. 86-93) přibližuje problematiku odsun Němců ze střediska, zatímco poslední patnáctá kapitola **Zánik KIS Písek-Cerhonice** (s. 94-96) stručně a výstižně ukazuje, jak proběhl proces zrušení zdejšího KIS.

Závěr (s. 97-99) stručně rekapituluje informace získané formou dílčích sond, včetně materiálů uložených u německých pamětníků! Michael Sekyrka ve své DP prezentuje, formou ucelených sond do určitých nosných témat, celou řadu zajímavých pohledů a kladení otázek, se kterými se bude české dějepisceví snad postupně vypořádávat, jako je to u celé škály otázek a problémů, zejména, kdo, jak a proč trestal, pronásledoval a často zbytečně perzekvoval Němce (bohužel převážně ne vždy jen aktivní nacisty)! Bude nutno hledat kořeny motivace všech těchto skutků selhání elementární lidskosti, o křesťanském pohledu nemluvě, pochopitelně hlediskem bude konkrétně historicky podmíněný způsob tehdejšího jednání a konání mnoha českých lidí, kteří zašli ve svém hněvu a v touze po pomstě nad Němci za rámeček povoleného postihu, přičemž se často inspirovali a snažili napodobovat zřudné, vražedné a sadistické postupy německých nacistů z let 1933-1945. Ostatně, problematika potrestání nacistů a fašistů, jejich denacifikace a následné důsledné demokratizace, to všechno jsou otázky, se kterými se dosud stále vypořádávají u našich západních a jižních sousedů, tedy v Německu či v Rakousku. Zde nám zatím nemůže a nesmí být útechou ani ten fakt, že i zdejší výzkum je dosud stále neúplný, není ještě zdaleka všezahrnující a i nadále trpí četnými problémy a nedostatky. Jedním z důvodů, který ovšem platí i v Česku, je ale i ta okolnost, že pro určitou část stále rychleji mizící populace představují události druhé světové války, okupace, odboje a kolaborace dosud stále živou a dosti bolavou životní zkušenost, která je ale přitom, i přes velkou dávku nezbytné empatie, velice těžko sdělitelná.

Oceňuji velice zodpovědný a pečlivý přístup diplomanta k celé práci, což nejlépe dokumentuje Sekyrkova podrobná teritoriální znalost zvolené problematiky na Písecku. O jeho úctyhodných lidských kvalitách svědčí – a pro mne jako jeho vedoucího to bylo, je a bude mimořádně důležité, že proces tvorby a sepisování hodnocené magisterské práce byl poznačen úmrtím jeho maminky paní Marie Sekyrkové a tato okolnost těžce postihla osobnost

diplomanta, který se s ní musel komplikovaně, leč nakonec úspěšně vypořádat. Důležité je upozornit na množství detailních znalostí a informací personálního, prosopografického a každodenního charakteru, které diplomat zdárně využil při popisu každodenní činnosti československého represivního aparátu v KIS Písek-Cerhonice. Současně úspěšně a maximálně vytěžil dobové svědky ochotné o oné době vypovídat, což od něj vyžadovalo maximální nasazení a získání odpovídající důvěry ze strany dotazovaných respondentů. Jeho bádání se tak skládalo jednak z důkladného přečtení archivního materiálu, což bylo velmi náročné, protože mnohé dokumenty jsou již ve velmi špatném stavu a byly často psány pouze tužkou a jednak proto, že jejich písmo bylo a je z paleografického hlediska velice špatně čitelné. Výzvou k podrobnějšímu prozkoumání i nadále zůstává přesnější popis práce retribučních soudů a osudy německých obětí československé „porevoluční spravedlnosti“ v roce 1945.

Předloženou DP pana Michaela Sekyrky, která má celkem 416 poznámek pod čarou a v potřebném pořádku **Seznam zkratk** (s. 100-101), dále **Seznam pramenů a literatury** (s. 102-118) a **Seznam příloh** (s. 119-157), včetně 14 textových a 15 obrazových, obsahujících mnoho velice cenných soudobých barevných (autorem pořízených) snímků bývalého KIS Cerhonice a dobových černobílých fotografií přibližujících dobovou atmosféru odsunu Němců na Písecku, proto velice rád **doporučuji k obhajobě a hodnotím stupněm výborně**.

České Budějovice 14. ledna 2008

PhDr. et PaedDr. Jiří Dvořák, Ph.D.